

ÖZEL HUKUK/PRIVATE LAW

Araştırma Makalesi / Research Article

Sosyal Güvenlik Hukukunda Sigortalının İşe Gidiş Geliş Sırasında Geçirdiği Kazalar*

Accidents of the Insured During Transportation to and from Work in Social Security Law

Sevil DOĞAN**

ÖZ

Çalışma yaşamında sıklıkla karşılaşılan iş kazaları, sigortalının bedensel ve ruhsal bütünlüğüne zarar vermekte ve hatta ölümüyle sonuçlanabilmektedir. Sigortalının iş kazası geçirmesi durumunda 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında sigortalıya veya geride kalanlara önemli haklar sağlanmaktadır. Haklardan faydalanabilmek için 5510 sayılı Kanun kapsamında sayılan iş kazası hallerinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Kanunun iş kazası olarak kabul ettiği hallerden biri ise, sigortalının işverence sağlanan bir taşıtla işe gidiş geliş esnasında geçirdiği kazalardır. Taşıtın işverence sağlanması ve kazanın işe gidiş-geliş güzergahında gerçekleşmesi Kanunun aradığı koşullar olmakla birlikte Yargıtay kararlarında ilgili koşullar daha esnek uygulanmakta ve iş kazası kavramı genişletilmektedir. Bu bağlamda çalışmamızın kapsam ve sınırı, 5510 sayılı Kanunda düzenlenen ve iş kazası olarak hükme bağlanan, sigortalının işe gidiş geliş esnasında işverence sağlanan taşıtla geçirdiği kazaların Alman hukukundaki benzer düzenleme ile karşılaştırma yapılarak, doktrin ve yargısal içtihatlar çerçevesinde irdelenmesi ve nihayetinde Türk hukukunda ilgili düzenlemenin ne şekilde yapılması konusunda çözüm önerisinde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş kazası, iş kazasının unsurları, sosyal güvenlik hukuku, trafik iş kazası, taşıt.

ABSTRACT

Occupational accidents, which are frequently encountered in working life, damage the physical and mental integrity of the insured employee and may even result in death. In the event of an occupational accident, important rights are provided to the insured employee or their survivors under the Social Insurance and General

* Makale gönderim tarihi: 01.10.2023. Makale kabul tarihi: 22.11.2023. Sevil Doğan, "Sosyal Güvenlik Hukukunda Sigortalının İşe Gidiş Geliş Sırasında Geçirdiği Kazalar", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 2024, s.123-152, DOI: <https://doi.org/10.46547/imuhfd.2024.11.1.2>

** Doç. Dr. Sevil Doğan, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, sevilbuyuk@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3734-6190>.

Çatışma Beyanı: Yazar/lar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Health Insurance Law No. 5510. In order to benefit from the rights, the cases of occupational accidents listed under Law No. 5510 must be realized. One of the situations that the law accepts as an occupational accident is the accidents that the insured suffers while traveling to and from work in a vehicle provided by the employer. Although the conditions required by the Law are that the vehicle is provided by the employer and the accident occurs on the route to and from work, the relevant conditions are applied more flexibly in the decisions of the Court of Cassation and the concept of work accident is expanded. In this context, the scope and limit of our study is to examine the accidents that are regulated in the Law No. 5510 and ruled as occupational accidents, in which the insured employee has an accident with the vehicle provided by the employer during transportation to and from work, within the framework of doctrine and judicial jurisprudence by making a comparison with the similar regulation in German law, and finally to propose a solution on how to make the relevant regulation in Turkish law.

Keywords: Occupational accident, elements of occupational accident, social security law, traffic accident, vehicle.

Giriş

İşçinin işverenin otoritesi altında iken uğradığı kaza hukukun çeşitli alanlarında birbirinden farklı sonuçlar doğurmaktadır. İşçinin iş kazası geçirmesi halinde işverenin işçiye karşı sözleşmesel ve Kanundan doğan yükümlülüklerin ihlali söz konusu ise iş hukuku ile iş sağlığı ve güvenliği hukuku; işverenin kazanın önlenmesi noktasında ihmali davranışlarının bulunup bulunmadığı ise ceza hukuku alanı ile yakından ilgilidir. İşçinin kazaya uğraması halinde, sosyal güvenlik hukuku çerçevesinde ise işçiye yapılacak yardımlar değerlendirilir. İş kazasının belirtilen hukuk dallarının amaçları doğrultusunda mevzuatlarında iş kazası kavramlarını farklı biçimlerde tanımladığı görülmektedir¹.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu², iş kazası ve meslek hastalığını sigorta kolu olarak belirlediğinden sigortalı iş kazası veya meslek hastalığı riski ile karşı karşıya kaldığında ona güvence sağlamayı hedeflemekte ve bu dönemde sigortalıya yapılacak çeşitli parasal ve sosyal yardımları düzenlemektedir³. Sanayileşme ile birlikte daha fazla karşılaşılan mesleki risklerden olan

1 Can Tuncay, Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 21. Bası, İstanbul 2021, s. 402; Ali Nazım Sözer, *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, Güncellenmiş 6. Baskı, İstanbul, 2023, s. 339; Ayşe Ledün Akdeniz, “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”, *İÜHF M Prof. Dr. Berin Ergin’e Armağan*, Cilt 72, Sayı 2, 2014, s. 3; Aziz Can Tuncay, “Tüzel Kişi İşverenin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 145-146, Eylül- Ekim 2016, s. 358-359.

2 RG. T. 16.06.2006 No. 26200.

3 Haluk Hadi Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Güncellenmiş 2. Bası, Ankara 2021, s. 145.

iş kazası geçiren işçinin korunması ve çeşitli yardımlarla desteklenmesi bu kapsamda oldukça önemlidir⁴. Bu kapsamda sigortalının ilgili yardımlardan faydalanması ise uğradığı kazanın iş kazası olarak nitelendirilmesi halinde ortaya çıkar.

Sosyal güvenlik hukuku sistemlerinde sigortalıların riskle karşılaştığında sosyal yardımlardan faydalanması hedeflendiğinden diğer alanlardan farklı olarak geniş bir iş kazası tanımı karşımıza çıkmaktadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu iş kazasını 13. maddesinde düzenlemektedir. Anılan düzenlemede hangi hal ve şartlarda meydana gelen kazanın iş kazası sayılacağı belirtilmekte ve sadece işçinin işyerinde geçirdiği kazalar değil, işyeri dışında ve ancak işverenin otoritesi altında olduğu haller de iş kazası olarak kabul edilmektedir. Kanunun 13. maddesinde esas alınan ve iş kazası olarak kabul edilen hallerden biri, “*Sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve işçiyi bedenen ve ruhen zarara uğratan olaylardır (m.13/I, (e))*”. Çalışmamız kapsamında 5510 sayılı Kanunun 13. maddesinde düzenlenen sigortalının işe gidiş geliş esnasında geçirdiği kazalar doktrin görüşleri ve yargı kararları ışığında ele alınacak ve Alman hukuku ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

I. İş Kazası Kavramı

Kaza genel olarak, kişinin iradesi dışında meydana gelen, önceden öngörülmesi ve kaçınılması mümkün olmayan, zarara yol açan olaylardır⁵. Bu haliyle oldukça geniş bir biçimde tanımlanmış olan kaza sosyal güvenlik hukukunda mesleki riskin gerçekleşmesi ile ortaya çıkacağından yapılan kazanın iş ile bağlantılı bir biçimde gerçekleşmesi gerekir. İşçinin iş görme süreci içinde veya işverenin otoritesi altında iken kazaya uğraması iş kazasıdır⁶. Sigortalının iş görme süreci ile bağlantılı olmayan veya işverenin otoritesi altında olmadığı yıllık izin, ücretsiz izin dönemlerinde kazaya uğraması, iş kazası olarak kabul edilemeyecektir⁷. Alman hukukunda ise kaza, sigortalının vücut bütünlüğünü ya da sağlığını dışarıdan etkileyen veya ölümüne yol açan olaylar olarak Alman Sosyal Güvenlik Kanununun VII. Kitabının § 8, (1) de tanımlanmaktadır⁸.

4 Şerafettin Özyürür, Özgür Kocakaya, “5510 sayılı Kanun’un 21/1. Maddesi Uyarınca İş Kazası ve Meslek Hastalığında Kaçınılmazlık İlkesi”, *SİCİL İş Hukuku Dergisi*, Sayı 41, 2019, s. 62-63.

5 Tuncay, Ekmekçi, s. 406; Ali Güzel, Ali Rıza Okur, Nurşen Caniklioğlu, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Yenilenmiş 19. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 382; Sümer, s. 145; Tuncay, s. 359; Atanur Karaahmetoğlu, “Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından İş Kazası Sayılan Haller”, *İş ve Hayat Dergisi*, Sayı 12 2020, s. 70.

6 Tuncay, Ekmekçi, s. 407; Karaahmetoğlu, s. 69-70.

7 Tuncay, Ekmekçi, s. 407.

8 Abbo Junker, *Grundkurs Arbeitsrecht*, 9. neu bearbeitete Baskı, C.H.Beck 2010, Rn. 315; Wolfgang Hromadka, Frank Maschmann, *Arbeitsrecht Band I*, Individualarbeitsrecht, 7. Baskı, Springer 2018, § 9, Rn.10; Philipp Fischinger, Clemens Latzel, Reinhard Richardi, *J. von Staudin-*

5510 sayılı Kanununun 13. maddesinde hangi hallerde kazanın iş kazası olduğu sınırlı bir biçimde sayılmıştır. 13. madde düzenlemesine göre, “İş kazası, a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, d) Bu Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır.”

İşyerinde işçinin korunması ile iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasını amaçlayan iş sağlığı ve güvenliği hukukunda iş kazası, işçinin vücut bütünlüğünü olumsuz etkilemesi sebebiyle 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu⁹nda ayrıca tanımlanmıştır. Kanununun 3/I, (g). maddesine göre, “İş kazası, işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hale getiren olaydır.” Doktrinde 5510 sayılı Kanuna nazaran anılan düzenlemede daha dar bir tanımlama yapılması eleştirilmekte; aynı kavramı düzenleyen iki farklı Kanun hükmünün çelişki yarattığı ve olması gerekenin 6331 sayılı Kanununun iş kazası tanımlamasında 5510 sayılı Kanununun 13. maddesi hükmüne atıfta bulunması gerektiği ifade edilmektedir¹⁰. Bir görüş ise, iş kazası gerçekleştiğinde sigortalı ve -bazı durumlarda- aile fertlerine Kurum tarafından mevzuatın belirlediği yardım ve desteklerin yapılabilmesi amacıyla iş kazası kavramı oldukça geniş bir biçimde düzenlendiğini belirtmektedir¹¹.

Alman Sosyal Güvenlik Kanununun VII. kitabının § 8, (1) düzenlemesine göre, iş kazası, sigortalıların § 2, 3 ve 6 kapsamındaki sigortalılık faaliyetleri sebebiyle maruz kaldıkları kazalardır. Sigortalının eylemlerinin amacı, iş kazası nitelendirmesinde belirleyici olduğundan, kazaya yol açan faaliyetin objektif olarak işverene hizmet edip etmediği esasen önem taşımamaktadır. İş kazası nitelendirmesinde önem taşıyan husus, subjektif olarak sigortalının faaliyetin işverenin çıkarlarına hizmet etmeye uygun olduğu kanaatinde olması aranmaktadır¹². Doktrinde iş kazası düzenlemesinin yoruma açık olduğu belirtilmekte;

gers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2, Recht der Schuldverhältnisse, Otto Schmidt 2020, § 611a, Rn.1798; Lisa Elling, *Der Wegeunfall, Ein Versicherungsfall der gesetzlichen Unfallversicherung*, Studienarbeit, 2017, s. 5.

9 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, RG. T. 30.06.2012 No. 29339.

10 Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 376-377.

11 Sözer, s. 340.

12 Maximilian Fuchs, Ulrich Preis, *Sozialversicherungsrecht*, Lehrbuch für Studium und Praxis,

iş kazasında kaza anında yürütülen iş ile sigortalının faaliyeti arasında nihai ve olgusal bir bağlantı olduğu ifade edilerek hem yürütülen faaliyet ile kaza olayı arasında hem de kaza olayı ile zarar arasında nedensellik bağı aranmaktadır¹³.

Alman hukukunda iş kazasını tanımlayan düzenlemede dışsallık unsuru vurgulanmaktadır. Bu nedenle sağlığın bozulmasından kaynaklanan içsel nedenler veya kişinin kendisine verdiği zararlar, kaza içinde kabul edilmemektedir¹⁴. Bir kaza zarar gören tarafından kasıtlı olarak meydana getirilmişse kaza kavramının doğasında olayın istem dışı olması aranacağından sigortalı işçinin intihar etmesi¹⁵ örneğinde olduğu gibi iş kazası kabul edilmeyeceği ifade edilmektedir¹⁶. Bununla birlikte dışsallık unsuru tamamen sigortalıdan kaynaklanmayan sebepler olarak kabul edildiğinde işyerinde meydana gelen pek çok eylem dışarıda kalmaktadır. Nitekim Eyalet Mahkemesi, sigortalının işyerinde donmuş ve ağır bir taşı yerinden kaldırmaya çalışırken yaralanmasına yol açan olayın her ne kadar davranışsal olarak bilerek ve isteyerek yapılmış olsa da sonucu itibarıyla kasit içermediğini belirterek iş kazası olduğu sonucuna varmıştır¹⁷.

Türk hukuku açısından 5510 sayılı Kanunda getirilen iş kazası tanımı ile birlikte sadece dışsallık unsurunun aranmayacağı, bünyesel veya içsel nedenlerle sigortalının kazaya uğraması durumunda 13. maddede sayılan haller ile bağlantı kurulabiliyorsa yine iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiği doktrinde ifade edilmektedir¹⁸. Bu kapsamda sigortalının, işyerinde kalp krizi geçirmesi¹⁹, işyerinde işini gördüğü esnada dikkatsizliği neticesinde elini kesmesi veya

2. Baskı, 2009, s. 570.

13 Anne Marie Aumann, *Arbeitsunfall 4.0, Die Abgrenzung privater und beruflicher Risikosphären in der modernen Arbeitswelt*, Studien aus dem Max-Planck-Institut für Sozialrecht und Sozialpolitik, Band 72 Nomos 2018, s. 29.

14 Junker, Rn.315; Hromadka, Maschmann, § 9, Rn.10; Günther Schaub, *Arbeitsrecht- Handbuch*, Systematische Darstellung und Nachschalagewerk für die Praxis, Verlag C.H. Beck 2019, s. 649.

15 Türk hukukunda işçinin işyerinde intihar etmesi bazı Yargıtay kararlarında iş kazası kabul edilmişken, işverence sağlanan lojmanda intihar etmesi iş kazası kabul edilmemiştir. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Tuncay, Ekmekçi, s. 409.

16 Schaub, s. 651; Staudinger Kommentar, § 611a, Rn.1798; Aumann, s. 32.

17 BSG, 12.4.2005 B 2 U 27/04 R, Aumann, s. 35.

18 Sözer, s. 340.

19 10. HD. T. 30.06.2021 E. 2021/4772 K. 2021/9378, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (21.03.2023); 10. HD. T. 03.06.2021, E. 2020/7763, K.2021/7615, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (21.03.2023); HGK. T. 16.04.2019 E. 2016/816 K. 2019/457, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (21.03.2023).

işyerinde intihar etmesi²⁰ de iş kazasıdır²¹.

Alman hukukunda ise bir kazadan bahsedebilmek için ani gelişen bir olay olması ve takvimle belirlenemese bile nispeten kısa bir süre içinde meydana gelmesi gerektiği ifade edilmekte; işyerindeki stresli ortam gibi uzun süreli etkilerin neden olduğu hastalıkların kaza sayılmayacağı belirtilmektedir²². Türk hukukunda da benzer biçimde bir kazadan bahsedilmek için ani gelişmesi gerektiği belirtilmektedir²³

II. İş Kazasının Unsurları

A. Kazaya Uğrayanın 5510 sayılı Kanun Kapsamında Sigortalı Sayılması

5510 Sayılı Kanun kapsamında iş kazası sigortasından faydalanabilmek için kazaya uğrayan kişinin sigortalı statüsünde bir kişi olması gerekir. 5510 sayılı Kanunun 3. maddesinde sigortalı, kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları açısından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişi olarak tanımlanmıştır. Genel olarak sigortalı olanlar ve iş kazası sigorta kapsamında sigortalı sayılanlar ise 4, 5. ve 6. maddelerde düzenlenmiş-

- 20 “...Dava, Kurum sigortalısı F.K. ‘nın işyerinde çalışırken bunalıma girerek mesai saati bitimine yakın işini bırakarak işyerinin çatı katında ikametine tahsis edilen işçi yatakhanesinde kendisini asmak suretiyle gerçekleşen böylece iş kazası olduğu iddia edilen sigorta olayından kaynaklanmaktadır. Sözgelimi intihar eylemi eğer iş yerinde gerçekleşmiş ise, olayın salt işyerinde meydana gelmesi durumunda bile, intihar eden sigortalının gördüğü işle ilgili ve işverenin kusurundan kaynaklanmamış olmasına rağmen 506 sayılı yasanın 110 maddesi açıklığı gereği olay yine de iş kazasıdır. Ancak bu durumda olaylarla iş ve işveren arasında nedensellik bağı bulunamayacağı için işveren ve onun halefi olanlar Kuruma karşı sorumlu tutulamaz ...’
10. HD. T. 5.7.2004 E. 2004/4465 K.2004/6425 www.legalbank.net (17.03.2023). Aynı yönde 21. HD. E. 2010/10244 K. 2012/4932, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#> (18.09.2023); 21. HD. T. 19.03.2015 E. 2014/9911 K. 2015/5669, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#> (19.09.2023);10. HD. T. 28.09.2022 E. 2022/10788 K. 2022/11379, <https://karararama.yargitay.gov.tr/#> (19.09.2023).
- 21 Tuncay, Ekmekçi, s. 409; Sözer, s. 340; Centel, s. 217. 2016/21 sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulama Genelgesinde “...sigortalıların işyeri sayılan yerlerde; avluda yürürken düşmesi, dinlenme saatinde top oynarken ayağının burkulması, bahçede meyve ağacından meyve toplarken düşmesi, tarlada çalışır iken traktör ile kaza geçirmesi, yemek yerken elini kesmesi, dinlenme odasında dinlenirken sobadan zehirlenmesi, işyerinde intihar etmesi, işyeri sınırları içinde bulunan havuzda boğularak ölmesi, ücretli izinli bulunduğu sırada çalıştığı işyerindeki arkadaşlarını ziyaret için geldiğinde kaza geçirmesi...”nin iş kazası olarak kabul edileceği belirtilmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu, 2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları, Kısa Vadeli Sigorta Kolları Başkanlığı, Ankara 2016, s. 2.
- 22 Junker, Rn. 316; Schaub, s. 651. Nitekim Eyalet Mahkemesinin bir kararında, hemzemin geçitte birini gördüğü zannederek ani fren yapan ve bu fren sebebiyle travma sonrası stres bozukluğu yaşayan bir tren sürücüsünün yaşadığı bu olgu, olayın dış etkiden kaynaklanmaması sebebiyle iş kazası olarak kabul edilmemiştir. BSG, 29.11.2011 - B 2 U 10/11 R, https://www.anwalt24.de/urteile/bsg/2011-11-29/b-2-u-10_11-r (17.08.2023). Ancak doktrinde olayın dar yorumlandığı, tren sürücüsünün yanlışlıkla frene dokunması ile fren yapmasının dışsalılık unsurunu barındırdığı iş kazasına ilişkin tanımın, sigortalının ihmali davranışlarını dışlamadığı ifade edilmektedir. Aumann, s. 39.
- 23 Tuncay, Ekmekçi, s. 393; Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 401-402; Karaahmetoğlu, s. 72.

tir. 5510 sayılı Kanunun m. 4/I, (a)'da düzenlenen iş sözleşmesi ile iş görme borcu ifa eden işçi ve m. 4/I, (b) kapsamında bağımsız çalışan ya da 5. madde kapsamında belirtilen kişilerdir.

Ceza ve infaz kurumları ile tutukevlerinin atölyelerinde çalışan hükümlü ve tutuklular (m. 5/a), işyerinde meslek eğitim gören çıraklar ve meslek lisesi öğrencileri (m.5/b), Yükseköğretimleri sırasında staj yapan veya Üniversitelerde kısmi zamanlı çalıştırılan öğrenciler (m. 5/b), kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görev yapan bursiyerler (m.5/e), Türkiye İş Kurumu tarafından meslek edindirme kursuna tabi tutulanlar (m. 5/e), tarım ve orman işlerinde süreksiz çalışanlar (ek 5. madde), kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan sanatçılar (ek 6. madde) ve ev hizmetlerinde çalıştırılanlar (ek 9. madde) da iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu kapsamında sigortalı kabul edilmektedir²⁴. Yine 7103 sayılı Kanun²⁵ ile Ek m. 9'da yapılan değişiklik ile konut kapıcıları hakkında m.4/I, (a), hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bir diğer iş kazası bakımından sigortalı sayılanlar ise 01.10.2008'den önce 506 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olup yaşlılık almaya hak kazanan ve sonradan çalışmaya başlayanlardır. Bu sigortalılar yaşlılık aylığı kesilmeksizin kısa vadeli sigorta primleri ile sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışabilmektedir (5510 s. K. Geç. m. 14/I, a).

Kamu görevlileri hakkında 5510 sayılı Kanunun kısa vadeli sigorta hükümleri değil, 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu²⁶ hükümleri uygulama alanı bulacağından kamu görevlileri iş kazası ve meslek hastalığı kapsamında sigortalı kabul edilmemektedir²⁷.

B. 5510 sayılı Kanunun 13. Maddesinde Sayılan Hallerden Birinin Gerçekleşmesi

5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı kimsenin geçirdiği kazanın iş kazası olabilmesi için 13. maddesindeki hallerden biri içinde yer alması gerekmektedir. 5510 sayılı Kanun bu yönde iş kazası hallerini sınırlayıcı bir biçimde sayarak düzenlemekte; ilgili hükümde işçinin işini görmediği ancak işverenin hakimiyeti altında olduğu bazı durumlarda geçirdiği kazaların da iş kazası ol-

24 Ev hizmetlerinde çalışanlar açısından, bir ay içerisinde on gün ve daha fazla iş görme borcu ifa edenler m.4/I, (a) kapsamında sigortalı kabul edilirken on günden az faaliyeti olanlar için sadece iş kazası ve meslek hastalığı kapsamında sigortalı kabul edileceklerdir. Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 381.

25 Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG. 27.03.2018, 30373 (2. Mükerrer).

26 RG. T. 08.06.1949 No.7235.

27 Tuncay, Ekmekçi, s. 406-407; Sümer, 147.

duğu düzenlenmektedir²⁸.

İş kazası işçinin işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütül-
mekte olan bir iş nedeniyle, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gön-
derilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, emziren kadın
sigortalının çalışma sürelerinden kabul edilen süt iznini kullandığı zamanlar-
da, sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi
sırasında meydana gelen kazalar olarak 5510 sayılı Kanununun 13. maddesinde
düzenlenmiştir²⁹.

Sosyal güvenlik hukukunun amacı, mesleki risk gerçekleştiğinde sigortalı-
nın yardımlardan faydalanmasını sağlamak olduğundan sigortalının sadece
çalışma süreleri içinde veya işyerinde geçirdiği kazalar değil, işverenin haki-
miyet alanında olabileceği haller bakımından iş kazası halleri geniş bir biçim-
de düzenlenmiştir. Sigortalı işyerinde bulunduğu esnada işverenin hakimiyet
alanında olduğundan işyerinde geçirdiği kaza zaten iş kazası olarak kabul
edilecektir. Sigortalının kaza geçirdiği esnada iş görmesi aranmadığından ça-
lışma saatleri dışında, ara dinlenme süreleri içinde işyerinde, eklentilerde de
bir kazaya uğraması hali yine iş kazasıdır³⁰. Sigortalının işyerinde olmadığı ve
ancak bir yere gönderilme, yürütülen iş ile bağlantılı olma veya işverence sağ-
lanan taşıtla gidiş geliş esnasında kazaya uğrama hallerinde de sigortalı işçinin
üzerinde işverenin hakimiyetinin devam ettiği kabul edildiğinden bu haller de
yine iş kazası olarak kapsama alınmıştır³¹. Çalışmamızın esaslı kısmını oluş-

28 Akdeniz, s. 8. "...Gerek uygulama ve gerek öğretilerde açıkça kabul edildiği ve madde metninden de
anlaşıldığı üzere bu maddede sayılan haller örnekleme niteliğinde değil, sınırlayıcı niteliktedir.
Bu hallerden birine girmeyen sigorta olayı iş kazası sayılamaz. Sayılan bu hallerin birlikte ger-
çekleşme koşulu bulunmayıp, herhangi birinin gerçekleşmiş olması gerekli ve yeterlidir. Eş söy-
leyişle, iş kazası hukuksal nitelikte bir olay olup, bu olayın yukarıda açıklanan yasa maddesinde
sınırlandırılan ve belirtilen hallerden herhangi birinin oluşmasıyla ortaya çıkması gerekir..." 10.

HD. T. 26.04.2016 E. 2014/25096 K. 2016/6748, www.karararama.yargitay.gov.tr (27.09.2023).
Doktrinde hükmün tanımlayıcı nitelikte bir hüküm olduğu da ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi
için Aslı Yılmaz, "Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası ve Anglosakson
Hukuk İstemlerinden Birer Örnek ile Türk Hukuku Karşılaştırması", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Y.6
Sayı 11, 2017, s. 110-111. 506 sayılı Kanun döneminde benzer görüş için Yalçın Bostancı, "Yargıtay
Kararları Işığında İş Kazası Kavramı", *Kamu-İş Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 2005, s. 50-51.

29 Caniklioğlu, "işçinin işyerinde bulunduğu sırada" şeklinde kullanılan ifadenin iş kazası kavramını
sınırlama amacı içeren bir düzenleme ortaya koyduğunu, her ne kadar ardından gelen ibarelerle bu
sınırlamanın etkisini büyük ölçüde azaltmışsa da bütüncül olarak yorumlandığında da tutarsızlık içer-
diğini ifade etmektedir. Nurşen Caniklioğlu, "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasa-
rısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 2006, s. 55.

30 2016/21 sayılı SGK Genelgesinde şu haller iş kazası olarak kabul edilmektedir: yemek yerken elini
kesmesi, dinlenme odasında dinlenirken sobadan zehirlenmesi, işyeri sınırları içinde bulunan ha-
vuzda boğularak ölmesi, ücretli izinli bulunduğu sırada çalıştığı işyerindeki arkadaşlarını ziyaret
için geldiğinde kaza geçirmesi. SGK, s. 2.

31 Tuncay, Ekmekçi, s. 415; Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 384; Sözer, s. 341.

turan sigortalının işverence sağlanan taşıtla işe gidiş geliş esnasında geçirdiği kazalar aşağıda ayrıca ele alınacaktır.

C. Sigortalının Uğradığı Kaza Sonucu Bedensel veya Ruhsal Bir Zarara Uğraması

İş kazasından söz edebilmek için aranan bir diğer unsur, sigortalının geçirdiği kaza neticesinde hemen ya da kazanın sonrasında bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması veya kazanın ölümle sonuçlanmasıdır. Belirtilen zararlar, yaralanma, kırık, çıkık, yanık, körlük, sağırlık gibi vücut bütünlüğünü dıştan bozan zararlar olabileceği gibi iç kanama, beyin kanaması gibi içsel nedenler de olabilecektir³². Sigortalının geçirdiği kaza neticesinde ruhen zarar uğraması da mümkün olup travma, hafıza kaybı, zihinsel yorgunluk, sinir bozuklukları bu kapsamdadır³³.

Sigortalının malvarlığına verilen zararlar, iş kazası kapsamında kabul edilmemektedir. Doktrinde bu kapsamda tartışılan hususlardan biri, sigortalıya sonradan takılan ve organ yerine geçen protez, implant, vida gibi yapay uzuvların kaza neticesinde zarar görmesi halinde iş kazası kabul edilip edilmeyeceğidir. *Tuncay, Ekmekçi*, vücut tamlığı kavramının geniş yorumlanması gerektiğini, bu gibi yapay uzuvlar vücudun ayrılmaz parçası halinde geldiğinde artık bedensel zarar kapsamında kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir³⁴.

Alman hukukunda ise iş kazası tanımdan hareketle iş kazasından bahsedebilmek için sağlığa zarar veren veya ölüme yol açan bir kazanın olması gerektiği ifade edilmektedir³⁵. Sağlığa zarar veren olaylar sigortalının durumunu ağırlaştıran tüm zihinsel, fiziksel ve psikolojik durumları içermekte; protez, işitme cihazı, gözlük gibi yardımcı cihazların zarar görmesi veya kaybolması vücut üzerindeki darbe neticesinde meydana geldiyse zarar olarak kabul edilmektedir³⁶.

D. Kaza ile Zarar Arasında Nedensellik Bağlantısının Bulunması

Sigortalının geçirdiği kazanın, iş kazası olarak kabul edilip edilmesinde öteden beri tartışılan hususlardan biri, nedensellik bağlantısıdır. Kural olarak nedensellik bağlantısı, hayatın olağan akışına göre zararlı sonucun gerçekleşmesine elverişli nedenler ile gerçekleşen zararlı sonuç arasındaki mantıksal

32 Tuncay, Ekmekçi, s. 428; Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 392; Akın, s. 19; Tuncay, s. 363; Sümer, s. 154; Karaahmetoğlu, s. 73.

33 Tuncay, Ekmekçi, s. 428.

34 Yazarlar eşya statüsünde kabul edilen gözlük, işitme cihazı gibi araçların zarar görmesi durumunda bedensel zarar olmadığını ifade etmektedir. Tuncay, Ekmekçi, s. 428. Aynı yönde Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 392; Sözer, s. 352-353; Centel, s. 220; Karaahmetoğlu, s. 73-74.

35 Staudinger Kommentar, § 611a, Rn.1798.

36 Hromadka, Maschmann, § 9, Rn.10.

bağlantıdır³⁷. İş kazasının nedensellik bağlantısı açısından tartışmalı olan husus, nedensellik bağlantısının nerede aranacağıdır. Bir kazanın iş kazası sayılabilmesi için yürütülen iş ile kaza arasında mı yoksa kaza ile zarar arasında mı nedensellik bağlantısı kurulacağı hususunun değerlendirilmesi önem taşımaktadır. 5510 sayılı Kanunun iş kazasını düzenleyen 13. maddesi, hangi hallerde iş kazası olabileceği konusunda karine getirdiğinden bu hallerden biri gerçekleştiğinde kanaatimizce iş kazasının var olduğu sonucuna varmak gerekmektedir; ayrıca bir nedensellik bağı aranmasına gerek bulunmamaktadır. Nitekim 13. maddede sayılan hallerin tamamına bakıldığında geniş bir biçimde, iş ile bağlantılı sayılabilecek çeşitli haller düzenlendiğinden iş ile bağlantılı pek çok kaza, zaten iş kazası olarak kabul edilecektir. Ancak kaza ile zarar arasında aranan nedensellik bağı ise genel hukuk prensipleri gereği iş kazasından doğan sorumluluğun tespiti hususunda önem taşımaktadır³⁸.

Alman hukukunda bir kazanın iş kazası olarak kabul edilebilmesi için iki farklı nedensellik bağına vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda iş kazası için kazanın bir faaliyetin ‘sonucu olarak’ meydana gelmesi gerekmektedir; bir anlamda yürütülen faaliyet, kaza anında sigortalı faaliyete atfedilebilir olmalı ve bu kaza ile zarar arasında da ayrıca nedensellik bağlantısının bulunması gerekmektedir³⁹. Alman yargı içtihatlarında ilgili nedensellik bağlantısını tespit edebilmek için “nesnelleştirilmiş hareket etme eğilimi” kavramı geliştirilmiştir. Bu kavram genel olarak belirli bir faaliyetin işe giderken işverenin doğrudan menfaatine olup olmadığı ve bu nedenle fiilen sigortalı faaliyetle ilgili olup olmadığı, kazaya yol açan faaliyet sırasında işverene hizmet eden bir faaliyet yürütmeyi amaçlayıp amaçlamadığı ve bu hareket etme eğiliminin bireysel vakanın nesnel

37 Şükran Ertürk, “Sosyal Sigortalının Genel Hükümleri ve Türleri”, *Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2016*, Ankara 2017, s. 886.

38 Sözer, s. 343; Akdeniz, s. 9; Tuncay, s. 361; Centel, s. 220; Ertürk, s. 886. Yargıtay kararına konu olan somut olayda sigortalının davacılar murisi, davalı şirkette çalışırken, iş servisinin kazaya uğraması neticesinde ileri derecede işitme kaybına uğramış, %61,7 oranında özürlü olmuş ve 20/10/2006 tarihinde evinin banyosunda kendisini silahla vurarak intihar etmiştir. Yerel mahkeme ve istinaf mahkemesi, sigortalının geçirdiği kaza ile intihar eylemi arasında adli tıp raporu doğrultusunda illiyet bağının bulunduğu yönünde karar vermişse de Yargıtay raporda bulunan ve illiyet bağının kesildiğine yönelik muhalefet şerhi bulunması sebebiyle eksik inceleme yapıldığı gerekçesiyle kararı bozmuştur. 21. HD. T. 12.06.2019 E. 2018/5709 K.2019/4231, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (17.09.2023).

39 Hromadka, Maschmann, § 9, Rn. 45; Fuchs, Preis, s. 566. Buradaki illiyet bağının daha ziyade işçinin yürüttüğü iş ile bağlantılı bir kazaya uğraması şeklinde anlaşılması gerektiği doktrinde ifade edilmektedir. Örnek olarak, eczaneye ait ilaçlarla yaşadığı aşk acısı yüzünden kendini öldüren bir eczacı veya depodan değerli bir alet çalmaya çalışırken kendini yaralayan bir çalışanda kaza sonucu meydana gelen eylemler, nedensel olarak ilgili iş ilişkisine atfedilebilse de iş sözleşmesi kapsamında işçinin gördüğü iş ile bağlantılı değildir. Aumann, s. 47.

koşulları tarafından doğrulanıp doğrulanmadığını ifade etmektedir⁴⁰.

Sigortalının yürütülen iş ile ilgili olmayan özel alanında meydana gelen kazalar, nedensellik bağlantısının ortadan kalkmasına neden olduğu için iş kazası olarak kabul edilemeyecektir. Örneğin, sigortalının bir oteldeki şirket yemeğine katılması ve yemek esnasında hava almak için balkona çıktığı esnada dengesini kaybederek balkondan düşmesi sigortalının özel alanında meydana gelmesi sebebiyle iş kazası olarak kabul edilmemektedir⁴¹. Somut olay Türk hukukunda gerçekleşse idi kanaatimizce, sigortalının ilgili yemeğe katılımı zorunlu ise 13. maddede düzenlenen, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda geçirilen kaza kapsamında iş kazası olarak kabul edilebilirdi.

Alman doktrininde iş kazası sebebiyle aranan nedensellik bağlantısının, ikiye ayrıldığı; kazanın sigortalının faaliyeti ile ilgili olmasının sorumluluğu doğuran nedensellik; sigortalının geçirdiği kaza ile zarar arasında ise sorumluluğu belirleyen nedensellik bulunması gerektiği ifade edilmektedir⁴². İlk nedensellik ilişkisi, sigortalının yürüttüğü faaliyet ile kazaya yol açan faaliyet arasında iç bağlantı olması şeklinde ifade edilmekte; iç bağlantı var ise sosyal güvenlik hukukunun kapsamına gireceği belirtilmektedir. Bununla birlikte sigortalının kaza geçirdiği esnada yürüttüğü faaliyet ile kaza arasındaki iç bağlantının tespit edilmesinin her zaman kolay olmadığı, şüphe durumunda geniş bir yorum yolunun tercih edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴³.

Alman hukukunda sigortalının faaliyetinin tespiti ile değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, sigortalının normalde işini gördüğü esnada özel alanına ilişkin bir faaliyet gerçekleştirirken kazaya uğraması durumunda iş kazası kabul edilip edilmeyeceğidir. Bu kapsamda sigortalının iş görme borcu ifa ettiği esnada önemsiz ölçüde kısa süreli kesinti yaratacak biçimde iş dışında bir faaliyet ile uğraşırken kaza geçirmesi halinin de iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴⁴. Nitekim, bir çatı ustasının kaplanacak çatının hemen üzerinde asılı duran bir daldan kiraz toplarken düşmesi, sigortalının güzergâh üzerindeki bir toplu taşıma aracına başka bir kişinin çocuk arabasını kaldırması sebebiyle yaralanması ve sigortalının güzergâh üzerindeki bir büfeden dergi satın alırken veya 5 metre ötedeki posta kutusuna bir mektup koymak için arabadan indiği esnada bir aracın çarpması gibi durumlarda ne-

40 Bundes Sozial Gericht, 27.11.2018 - B 2 U 7/17 R, <https://openjur.de/u/2232151.html> (25.09.2023).

41 Junker, Rn. 315.

42 Hromadka, Maschmann, § 9, Rn.10; Fuchs, Preis, s. 566.

43 Fuchs, Preis, s. 566.

44 Schaub, s. 650- 651; Aumann, s. 56.

densellik bağlantısının varlığı kabul edilmektedir⁴⁵.

III. Sigortalının İşe Gidiş Geliş Güzergahının İş Kazası Olarak Değerlendirilmesi

A. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

5510 sayılı Kanun, sigortalıların işe gidiş gelişleri esnasında geçirdiği kazayı iş kazası olarak düzenlemekle birlikte belirli koşulların varlığını aramaktadır. 13. Madde hükmüne göre, sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş esnasında geçirdiği kazalar iş kazasıdır. Hükümden hareketle işveren tarafından sağlanan taşıta binen sigortalının, işyerine varıncaya kadar ve işini bitirdikten sonra bindiği araçtan inene kadarki sürede meydana gelen kazalar, iş kazası olarak kabul edilecektir. 5510 sayılı Kanunun getirdiği bu düzenlemenin zıt anlamından sigortalı işçinin, kendi taşıtı ile ya da işverence sağlanmayan bir taşıtla işe gidiş geliş esnasında geçirdiği kazanın iş kazası olarak kabul edilmeyeceği anlamı çıkmaktadır⁴⁶. Sigortalının işin yapıldığı yere gidiş geliş esnasında geçirdiği kaza, trafik kazası⁴⁷ olabileceği gibi araca binerken parmağının kapıya sıkışması, araçtan düşmesi veya araç içinde çıkan bir kavgada yaralanması da iş kazası olarak kabul edilecektir⁴⁸.

5510 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu⁴⁹ndan farklı olarak işçilerin toplu olarak getirilip götürülmeleri esasına yer vermemiştir. 506 sayılı Kanun “*Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında*” meydana gelen kazaları iş kazası olarak düzenlemekteydi⁵⁰. Hüküm bu yönde olmakla birlikte Yargıtay’ın verdiği bir kararda taşıt kavramı oldukça dar yorumlanmıştır. Karara konu olaya göre, işyerinde motorlu kurye olarak çalışan

45 Aumann, s. 56.

46 “...Yapılan yargılama sonunda, davaya konu olayın, “ işveren tarafından araç tahsisinin yapılmaması sebebiyle işveren emir ve talimatı olmaksızın işçilerin kendi tercihleri ile M. Ç. in kullanmış olduğu araca binneleri şeklinde gerçekleştiği, işveren tarafından bizzat araç tahsisi durumunun olayda bulunmadığı, 5510 sayılı kanun 13 madde 1 fıkra e bendi gereği iş kazası şartlarının oluşmadığı, olayın trafik kazası niteliği taşıdığı” gerekçesiyle iş kazası olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmış...”10. HD. T. 01.12.2015 E. 2015/21183 K. 2015/21122, www.legalbank.net (19.08.2023)

47 Trafik kazası 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3. maddesinde tanımlanmıştır: “*Trafik kazası, Karayolu üzerinde hareket halinde olan bir veya birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve zararlı sonuçlanmış olan olaydır.*”

48 SGK, s. 4; Sümer, s. 153.

49 RG. T. 17.07.1964 29, 30,31/7/1964- 1/8/1964 No:11766-11769.

50 Doktrinde bu yönde değişiklik yapılmasının nedeninin sadece serviste meydana gelen kazaların iş kazası sayılmasına ilişkin düzenlemenin uygulamada yarattığı sakıncaları gidermeye yönelik olduğu ifade edilmektedir. Caniklioğlu, s. 58.

sigortalı ile aynı işyerinde modelhane sorumlusu olarak çalışan kadın işçi işten çıktıktan sonra motosiklet ile seyir halindeyken saat 22:00'de trafik kazası geçirmiş ve motokurye sigortalı yaralanmıştır. Yargıtay, olayın işçilerin toplu halde işyerine götürülüp getirilmeleri sırasında meydana gelmediğini, motosikletin işçilerin taşınmasına uygun, olağan bir servis aracı olmadığını ifade ederek olayın iş kazası olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, iş kazası sonucu ile hiç ilgisi olmayan ancak evli bir kadının servis hizmeti olan işyerinde, diğer ulaşım araçlarını tercih etmemesi ve motosikletle evine bırakılmasının hayatın olağan akışına da aykırı olduğu belirtilmiştir⁵¹. Kararın gerekçesi yönüyle eleştirilebilir olması bir yana, somut olay 5510 sayılı Kanun döneminde gerçekleşmiş bir kaza olsaydı motosikletin işverence sağlanan bir taşıt olması ve karardan anlaşılacakla birlikte işin yapıldığı yerden geliş güzergahında olması sebebiyle iş kazası olarak nitelendirilecekti.

5510 sayılı Kanununun 13/I, (e). maddesinde düzenlenen inceleme konumuz işverence sağlanan taşıtla işe gidiş esnasında geçirilen kazaların iş kazası sayılmasında diğer iş kazası hallerinden farklı olarak '*sigortalıların*' ifadesi kullanılmıştır. Bu yönde bir düzenleme olması ile (e) bendi kapsamında iş kazası sayılabilmesi için birden fazla sigortalının bulunmasının arandığı izlenimi uyanmakta; sadece tek bir sigortalının geçirdiği kazanın bu kapsamda olmadığı anlamı çıkmaktadır⁵². Kanaatimizce önceki 506 sayılı Kanunda işverence sigortalıların toplu taşınması düzenlenmiş olduğundan 5510 sayılı Kanunda '*sigortalılar*' ifadesi gözden kaçmıştır.

5510 sayılı Kanun, 506 sayılı Kanunun getirdiği iş kazası olabilmesi için sigortalıların işe gidiş gelişlerinin 'toplu olarak' yapılması şartını aramamaktadır. Böylelikle işverence sigortalı işçiye bireysel olarak sağlanan araçlar ile işe gidiş geliş esnasında geçirilen kazalar da iş kazası olarak kabul edilecektir⁵³. Nitekim Hukuk Genel Kurulu, sorumluluk hukuku açısından nedensellik bağlantısını değerlendirdiği bir kararında, bir kuryenin kendisine işverence sağlanmış olan motosiklet ile işten çıkıp eve giderken bağlantı yolu üzerinde rüzgâr ve yağışın etkisi ile kaza yapmasını iş kazası olarak kabul etmiştir⁵⁴. İş-

51 21. HD. T. 12.07.2011 E. 2010/14098 K. 2011/6281, www.yargitay.gov.tr (14.08.2023). Doktrinde karar, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu döneminde gerçekleşen bir olay sebebiyle isabetli olarak nitelendirilmiştir. Tuncay, Ekmekçi, s. 425.

52 Levent Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s. 135.

53 Doktrinde, bireysel olarak işe gidip gelirken geçirilen kazaların iş kazası olarak kabul edilmesinin çalışma düzenine göre üst düzey yöneticilerin, işe daha erken gelip daha geç çıkan işveren vekili konumundaki işçilerin kaza geçirmesi halinde iş kazası olarak artık kabul edilebileceği ifade edilmektedir. Yılmaz, Motorlu Araçlar, s. 532.

54 HGK T. 15.12.2022 E. 2021/(21)10-297 K. 2022/1760, Çalışma ve Toplum Dergisi, S. 2023/2 (77), s. 1421-1435.

yerine toplu olarak getirilip götürülme durumunda sigortalının rotadan sapsması çok mümkün olmayıp işe gidiş geliş rotasında kazanın geçirilmesi daha olası idi. Bireysel işe gidiş gelişlerin 5510 sayılı Kanun kapsamında yer alması ile birlikte sigortalının işe gidip gelme esnasında mı yoksa özel yaşamı içerisinde mi kazayı geçirdiği ise ayrıca değerlendirilecektir. Bununla birlikte sigortalının bireysel olarak işverence sağlanan taşıtla işe gidiş geliş esnasında geçirdiği kazanın iş kazası olarak düzenlenmesi, araçlar da işyerinden sayıldığı için 506 sayılı Kanuna göre daha isabetli bir düzenleme olarak kabul edilmiştir. 5510 sayılı Kanunun işyerini tanımlayan ve 4857 sayılı Kanunun işyeri tanımı ile paralellik gösteren 11. maddesi, işverenin ürettiği mal ve hizmet ile niteliği yönünden bağlılık gösteren yerler ile araçları da işyerinden kabul ettiğinden ilgili hüküm ile iş kazası kavramının paralel hale getirildiği sonucuna varılmalıdır⁵⁵.

1. Taşıtın İşverence Sağlanıyor Olması

5510 sayılı Kanunun getirdiği düzenlemede işçinin işverence sağlanan taşıtla kaza yapması hali, iş kazası olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, işçinin işyerine yürüyerek gelip giderken geçirdiği kazaları hüküm dışarda bırakmakta; yine işverence sağlanmadığı için işçinin otobüs, minibüs gibi toplu taşıma ile işyerine gidip gelmesi durumu, iş kazası kapsamında kabul edilmemektedir⁵⁶. Hatta işverence işçilere yol yardımı şeklinde nakdi bir menfaat temin edilse dahi iş kazası olarak kabul edilmeyecektir⁵⁷.

Taşıtın işverence sağlanan bir taşıt olması şeklinde yapılan düzenlemenin amacı, kanaatimizce burada sigortalının iş görme borcu ifa etmemekle birlikte işverenin hakimiyet alanındaki bir taşıma faaliyetinin bulunmasıdır⁵⁸. İşçinin yolda geçirdiği süreler çalışma süresinden sayılmadığından işçinin kaza geçirmesi durumunda işverenin mevcut işe gidip gelme rotası üzerinde belirli bir organizasyonel kontrol yetkisinin olması sebebiyle bu yönde bir düzenleme getirildiği savunulabilecektir. İşyeri seçimi işverenin yönetim yetkisi kapsamında olduğundan eğer işyeri çalışanlar için yeterli ve/veya uygun fiyatlı konutların bulunduğu bir bölgenin dışındaysa, sigortalılar işe gidiş geliş esnasında daha uzun ve dolayısıyla daha riskli yolculuklar yapmak zorunda olabileceği

55 5510 sayılı Kanun m. 11: "(1) İşyeri, sigortalı sayılanların maddî olan ve olmayan unsurları ile birlikte işlerini yaptıkları yerlerdir. (2) İşyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılır..."

56 Sözer, s. 354.

57 Tuncay, Ekmekçi, s. 409; Sümer, s. 354.

58 Akın, s. 34; Yılmaz, s. 113.

gibi toplu taşıma ile işyeri doğrudan bağlantılıysa kaza riskinin daha düşük olması söz konusudur. Bu anlamda sigortalının bu güzergahta geçirdiği kazanın iş kazası olması, işverenin yüklenmesi gereken bir risk olmasından ileri gelmektedir⁵⁹.

İşverence sağlanan taşıt bakımından mülkiyeti işverene ait araçlar da geçirilen kazanın iş kazası olduğu şüphesizdir. 5510 sayılı Kanunun 11/II. maddesi kapsamında araçlar da işyerinden sayılmaktadır⁶⁰. Bununla birlikte, işverence sağlanan taşıt kapsamında sigortalının kaza geçirdiği aracın mülkiyetinin işverene ait olması mutlak koşul değildir. İşverence kiralanmış araçla da sigortalının işyerine gidiş geliş esnasında geçirdiği kaza, iş kazası olarak kabul edilecektir. Kanaatimizce kanunun aradığı husus, işverenin gözetim ve denetim yetkisi altında bir araç ile kazanın gerçekleşmesi olup aracın başka birinden kiralanmış olması ya da işverenin mülkiyetinde olması arasında fark bulunmamaktadır. Kanun işverence sağlanan taşıt ifadesini kullanmasına rağmen Yargıtay'ın işe gidiş geliş esnasında geçirilen kazaları daha geniş yorumladığı söylenebilecektir⁶¹.

Sigortalının işe gidiş geliş esnasında geçirdiği kazaların iş kazası olup olmadığının değerlendirilmesinde önem taşıyan bir diğer husus, aracı sağlamamakla birlikte işverenin yakıt giderlerini sağladığı bir araçla meydana gelen kazanın iş kazası olup olmadığıdır. Doktrinde işverenin yakıt giderlerini sağlamasının dolaylı olarak aracı da sağlaması şeklinde yorumlanması ve iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶². Nitekim, bir Yargıtay kararında beton santrali operatörü olarak çalışan sigortalı işçi de dahil olmak üzere on üç işçinin işyerinden evlerine gitmek üzere başkasına ait bir araçla geçirdiği kazada somut olay bakımından aracın işverence sağlanmadığı hususunun hayatın olağan akışına aykırı olduğu gerekçesiyle iş kazası olduğu sonucuna varmıştır⁶³. Başka bir kararında ise Yargıtay, işyerinde mağaza sorumlusu ola-

59 Aumann, s. 192.

60 Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 361.

61 Güzel, Okur, Caniklioğlu, s. 390; Tuncay, Ekmekçi, s. 422.506 sayılı Kanun döneminde benzer yöndeki Yargıtay kararları ve aynı yönde görüş için bkz. Caniklioğlu, s. 59.

62 Tuncay, Ekmekçi, s. 422; Halil Yılmaz, "Motorlu Araçlarla Meydana Gelen İş Kazaları", Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, Cilt 15, Sayı 1 Ocak 2016, s. 531.

63 "...Somut olayda, işleteni olan kazanın meydana geldiği Plakalı aracın kazadan bir gün önce sürücü'e kiralandığının ve kaza tarihinde araç içerisinde toplam onüç işçinin bulunmasına rağmen taşıtın işveren şirkete sağlanmadığının kabulünün hayatın olağan akışına uygun olmadığı, işleten ile davalı şirket arasında aracın şirket işlerinde kullanılması amacı ile sözlü anlaşma olduğu, kazanın davalı şirkete sağlanan taşıt ile işin yapıldığı yere gidip gelirken meydana geldiği ve aynı kazada vefat eden araç sürücüsü mirasçıları tarafından açılıp Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşen tazminat dosyasının işbu dosyada kuvvetli

rak çalışırken il merkezinde yapılan toplantıya şirket bölge müdürü tarafından aranarak şahsi aracı ile bölgedeki mağaza sorumlularını kendi çalıştığı şubeye getirmesini, yakıt ve masrafların şirket tarafından karşılanacağını söylemesi üzerine aynı gün akşam dönüşte sigortalının kaza geçirmesi halini, işverence sağlanan bir taşıt kapsamında değerlendirerek iş kazası kabul eden ilk derece ve istinaf mahkemesi kararını onamıştır⁶⁴.

Düzenlemenin lafzına bakıldığında sadece yakıt giderlerinin sağlandığı bir araç ile yapılan kazaların iş kazası kapsamında kabul edilmesi tereddüt yaratmaktadır. Yargı kararlarında ise daha amaçsal bir yorum yapılarak hükmün uygulama alanı genişletilmektedir. Özellikle toplu bir biçimde işyerine gidiş gelişlerde kullanılan araçlar bakımından varsayımsal olarak işverenin hakimiyet alanında olduğu kabul edilmekte ve iş kazası sayılmaktadır. Bu duruma benzer bir husus ise uygulamada sıklıkla görülen ve mülkiyeti işçiye ait aracın, işverene kiraya verilmesi hususunda işçi ile işveren arasında bir anlaşma yapılması halinde işçinin kendi aracı ile kazaya uğraması halidir. Mülkiyeti işçiye ait olsa da işverene kiraya verildiğinde aracın işverenin hakimiyet alanına girdiği kabul edilecektir. Yargıtay kararına konu olan somut bir olayda, iş görme edimini yerine getirirken aynı zamanda mülkiyeti kendisine ait olan aracını işverene tahsis eden ve bunun karşılığında da kilometre başına araç kira bedeli alan ve davalı işveren yanında teknik servis elemanı olarak çalışmakta olan sigortalı işçinin, kendisine verilen günlük servis fişlerine göre servise çıkması, söz konusu aracı muayene için götürdüğü tarihte, işyerinden servis fişlerini alıp muayene için araç ile muayene istasyonunda beklerken geçirdiği kaza, iş kazası olarak kabul edilmiştir⁶⁵.

delil olduğu dikkate alınmadan olayın iş kazası olmadığından bahisle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..."21. HD. T. 07.05.2015 E. 2015/13347 K. 2015/10177, www.legalbank.net (18.08.2023).

64 10. HD. T. 06.03.2023 E. 2023/987 K. 2023/1987, www.kazanci.com.tr (20.09.2023). Kanaatimizce somut olayda işe gidiş geliş esnasında geçirilen kaza kapsamında iş kazası olarak kabul edilmese bile, iş kazası kabul edilen hallerden diğeri olan ve m.13/I, (b)'de düzenlenen "görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda" geçirilen kaza olarak da değerlendirilme yapılması mümkün olacaktır.

65 10. HD. T.14.12.2022 E. 2022/11890 K.2022/15984, Çalışma ve Toplum, S. 78 (2023/3), s. 2590-2594. Aynı yönde; "Zararlandırıcı olaya maruz kalan işçinin, elektrik mühendisi olup işyerinde işletmeler müdürü olarak görev yaptığı, olay günü davalı işverenlik tarafından işletilen H.H.' da Enerji Bakanlığı Müfettişlerince yapılacak denetimde hazır bulunduktan sonra, iş bitimi, sevk ve idare ettiği ... plakalı otomobille Sakarya'dan İstanbul'a dönerken, Saat: 20.10 sularında TEM otoyolunda saat 20.10 sularında meydana gelen zincirleme trafik kazası neticesi öldüğü, davacılar murisinin ölümü ile sonuçlanan bu kazanın trafik iş kazası olduğu, her ne kadar kazaya karışan aracın maliki sigortalı ise de, işverenin işlerinde kullanması için sigortalıya kilometre başına ödeme yapıldığı, diğer bir deyişle işverence sigortalının kullanımına tahsis edilen araçla kaza geçirildiği, uyumsuzluk konusu değildir." 21. HD. T. 10.02.2009 E.2008/17301 K. 2009/1690, www.yargitay.gov.tr (19.09.2023).

Uygulamada işverenin işyerine işçilerin getirilip götürülmesi, taşıma hizmetleri sıklıkla alt işverene verilmektedir. Sigortalı işçinin alt işverence işe getirilip götürüldüğü esnada geçirdiği kazalar da iş kazasıdır. Belirtilen durumlarda her ne kadar aracın maliki asıl işveren olmasa da alt işverenin yürüttüğü işin denetim ve gözetimini yapmak asıl işverenin hakimiyet alanı ile ilgili olduğundan bu kazaların da iş kazası olarak kabul edilmesi önem taşır. Yargıtay önüne gelen uyuşmazlıklarda alt işverene verilen taşıma işlerinde işçilerin işyerine gidiş geliş esnasında geçirdikleri kazaların iş kazası olduğu sonucuna varmakta ve asıl işverenin bu kazadan sorumlu olduğuna karar vermektedir⁶⁶.

5510 sayılı Kanununun 13. maddesinin lafzına bakıldığında işe gidiş geliş esnasında geçirdiği kaza olarak düzenleme getirildiğinden sigortalının araç içinde taşınırken geçirdiği kazaların hüküm kapsamında olduğudur. Sigortalının taşıttan indiğinde veya yaya halinde yürüdüğü esnada işverene ait taşıtın sigortalıya çarpmasının, iş kazası kabul edilmesi duraksamaya neden olmaktadır. Yargıtay kararlarına bakıldığında somut olayın özelliklerine göre farklı yönde kararlar verdiği görülmektedir. Hukuk Genel Kurulunun 2020 yılında verdiği karara⁶⁷ konu olan somut olayda, baraj inşaatında çalışan işçilerle birlikte sigortalı, işverence sağlanan servis aracıyla evine dönerken yolda aracın bozulması sebebiyle bir kısım mesai arkadaşları ile araçtan inmiş ve gönderilen ikinci aracın gelmesini beklemek yerine araçtan inerek karayolunda şehir merkezine doğru yürümüştür. Sigortalı yolun karşı tarafında bulunan bankamatikten para çekmek üzere karşıdan karşıya geçerken başka bir aracın çarpması sonucu yaralanmış ve sonrasında vefat etmiştir. Yerel mahkeme ve istinaf mahkemesi olayı iş kazası olarak kabul etmişse de 9. Hukuk Dairesi, sigortalının işverenin hakimiyet alanından çıktığı gerekçesiyle iş kazası olamayacağını ifade ederek kararı bozmuş; yerel mahkemenin kararda direnmesi üzerine Hukuk Genel Kurulu çoğunluk görüşüyle sigortalının yaşadığı kazanın yapılan işle ve işverenin organizasyonu ile ilgisi olmadığını belirterek nedensellik bağlantısının kesildiği gerekçesiyle iş kazası olmadığına karar vermiştir⁶⁸. Aksi yöndeki karar ise 21. Hukuk Dairesine ilişkindir. Karara konu olan somut olayda sigortalı cadde üzerindeki servis bekleme noktasına gitmek üzere karşıdan karşıya geçerken trafik kazası geçirmiş ve Yargıtay somut olayı iş kazası kabul

66 21. HD. T. 07.05.2012 E. 2012/1316 K. 2012/7518, www.legalbank.net (18.09.2023); 21. HD. T. 27.02.2014 E. 2013/22678 K. 2014/3504, www.legalbank.net (19.09.2023); 21. HD. T. 08.05.2018 E. 2016/18181 K. 2018/4597, www.yargitay.gov.tr (21.09.2023). İşverenin taşıma sözleşmesi ile üçüncü bir kişiye işçileri taşıması halinde de benzer bir sonuca ulaşabileceği hk. Yılmaz, Motorlu Araçlar, s. 531.

67 HGK. T.11.02.2020 E. 2019/21-389 K.2020/120, www.lexpera.com.tr (17.08.2023).

68 Çoğunluk görüşünün hukuken yerinde olduğuna ilişkin Tuncay, Ekmekçi, s. 423.

etmiştir⁶⁹. Sosyal Güvenlik Kurumunun 2016/21 Sayılı Genelgede sigortalının işe gitmek için bindiği servis aracından indikten sonra yolun karşı tarafında bulunan işyerine geçmek için yolu geçerken uğradığı trafik kazası, sigortalının getirilip götürülme halinin sona ermesi sebebiyle iş kazası olarak kabul edilmemesi gerektiği belirtilmektedir⁷⁰.

2. İşin Yapıldığı Yere Gidiş/İşin Yapıldığı Yerden Dönüş

5510 sayılı Kanun sigortalı işçinin işe gidiş geliş güzergahında geçirdiği kazaların iş kazası olarak kabul edilmesinde kazanın meydana geldiği zaman kesitini dikkate almaktadır. Bu nedenle henüz işe gidiş geliş durumunun başlamadığı, ancak işe gidiş geliş hazırlık aşamasında kazaya uğraması halinin ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Kanunun ifadesinden doğrusal bir rotayı dikkate aldığı savunulabilecektir. Sigortalı işçinin henüz işyerine gidiş geliş aşamasında olmadığı, bununla birlikte işe gitmeye ya da işten dönmeye hazırlık aşamasında kazaya uğraması durumu Kanunda düzenlenmemekle birlikte, hükmün geniş yorumlanması ile iş kazası olduğu kabul edilebilecektir.

İşe gidiş geliş esnasında sigortalının geçirdiği kaza iş kazası kabul edildiği için nedensellik bağlantısı yönünden her durumda kazanın işverenin hakimiyeti altında gerçekleşmesi gerekeceğinden işçinin kişisel işleri için işverene ait aracı kullanarak işyerinden ayrıldığı veya işyerine geldiği esnada geçirdiği kazalar iş kazası olarak kabul edilmeyecektir⁷¹. Nitekim bir kararında Yargıtay, Cumartesi fazla mesai uygulaması olmayan bir işyerine kendi inisiyatifiyle

69 21. HD. T. 25.04.2016 E. 2016/6933 K.2016/7258, www.lexpera.com.tr (11.09.2023). Karar, oyçokluğu ile verilmiş olup karşı oy yazısında sigortalının henüz tahsis edilen araca binmeden kaza geçirmesinin Kanunun amaç ve ifadeleriyle bağdaşmadığı ifade edilmiştir.

70 Taşıma işinin sona ermesi sebebiyle iş kazası sayılmaması gerektiği konusunda aynı yönde Haluk Hadi Sümer, "Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası mıdır?", *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt 11, Sayı 4, 1997, s. 11-13.

71 Tuncay, Ekmekeçi, s. 422; Yılmaz, *Motorlu Araçlar*, s. 533. "...Somut olayımızda ise; davacı kazalı davalı'nın taşeronu olan davalı işçisi olarak kaldırım kilit taşı döşeme işinde çalıştığını, olay günü işvereni M. Serdar tarafından İston A. Ş.'ye ait üretim yerinden malzeme (kilit taşı) almak için görevlendirildiğini, bu görev gereği dava dışı sürücünün kullandığı kamyonla malzeme yüklü vaziyette şantiye alanına dönerken meydana gelen kazada yaralandığını iddia etmiştir. Davalı ise bu iddiayı reddetmiş böyle bir görevlendirmenin söz konusu olmadığını, kazalının şahsi bir işi için kazaya konu araçta bulunduğunu ve dönüş yolunda meydana gelen kazada yaralandığını ifade etmiştir. Dosyada dinlenen çalışmanı olan tanık; "iş yerlerinde (İston A.Ş.'ye ait imalathanede) yüklemelerin makinelerle yapıldığını, davacı kazalının yükleme yapması gibi bir durumun olmadığını" ifade etmiş, yine aynı iş için görevlendirilen (kilit taşı nakliye işi) diğer kamyon şoförü de bu ifadeyi teyit eder biçimde "yükleme alanına yalnız gittiklerini, kazalının kendi şahsi (bir yakınına para gönderme) işi için geldiğini ifade etmiştir. Özetle bir olayın iş kazası sayılması için zararlandırıcı olayın hizmet akdinin ifası sırasında yani işverenin hakimiyeti altında meydana gelmesi şarttır. İşbu dosyada ise asıl işi kilit-parke taşı döşeme işi olan davacının, olay günü malzeme almak için şoför ile birlikte görevlendirildiğine dair iddiasını ispata yeter delil bulunmamakta olup bu kapsamda davasının reddi gerekirken kabulü doğru olmamıştır..." 21. HD. T. 02.11.2015 E. 2015/14827 K. 2015/19327, www.kazanci.com.tr (25.03.2023).

işlerini tamamlamak için gelen sigortalının işlerini tamamladıktan sonra işyerine ait araç ile Gemlik gümrüğüne gitmek üzere yola çıkacağı sırada diğer işçinin gezi maksadıyla gelmek istediğini söylemesi üzerine birlikte yola çıkmaları, gümrükteki işlerin bitmesinden sonra yemek esnasında alkol aldıkları, Bursa'ya dönerlerken trafik kazası geçirerek ölmesi halini iş kazası olarak kabul etmemiştir⁷². Yine bir Yargıtay kararında satış ve pazarlama işinde çalışan sigortalının çalıştığı şirket yönetim kurulu başkan yardımcısı yönetimindeki araçla eğlenceden dönerken geçirdiği kaza, işe geliş gidiş olarak kabul edilemeyeceğinden iş kazası olarak kabul edilmemiştir⁷³.

B. Alman Sosyal Güvenlik Kanunu

Alman Sosyal Güvenlik Kanunu işe gidiş geliş hallerine ilişkin 5510 sayılı Kanuna nazaran daha geniş kapsamlı bir düzenleme içermektedir. İlgili düzenlemeye göre;

“1. Sigortalılık faaliyetiyle bağlantılı olarak, faaliyetin görüleceği yere doğrudan gidiş geliş güzergâhında,

2. Faaliyetin görüleceği yere doğrudan gidiş geliş güzergâhından sapan güzergâhlarda;

a) Birinci Kitabın 56'ncı Bölümündeki sigortalıların; kendileri, eşleri veya hayat arkadaşlarının kendileriyle aynı ikamette yaşadıkları çocuklarını, çocuk bakıcısı olarak yabancı bir kişiye emanet bırakmak amacıyla, b) Başka bir meslek sahibi veya sigortalıyla bir aracın birlikte kullanılması suretiyle,

3. Birinci Kitabın 56'ncı Bölümündeki kişilerin, kendileriyle aynı ikamette yaşayan çocuk bakıcılarının, çocukların bakımı ve gözetimi faaliyetinden veya çocuklarını eşleri ya da hayat arkadaşlarına emanet etmelerinden kaynaklanan bir sebeple faaliyetin yapıldığı yere giden direk güzergâhtan sapan bir güzergâhta,

4. Sigortalı kişinin aile konutunun işyerine uzaklığı nedeniyle faaliyet yerinde veya yakınında konaklama imkanına sahip olması halinde, sigortalının yaptığı iş ile bağlantılı olarak daimi aile evine gidiş ve dönüş seyahatleri”, ifade eder.

Alman Sosyal Güvenlik Kanunu ile sigortalının işe gidiş gelişlerinde iki farklı düzenleme getirildiği görülmektedir. İlkinde doğrusal olarak işe gidiş geliş güzergâhı iken ikinci olarak işe gidiş geliş güzergâhlarından çocukların bakı-

72 21. HD. T. 18.06.2012 E. 2012/11115 K. 2012/11562, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (18.09.2023).

73 21. HD. T. 09.04.2014 E. 2013/6044 K. 2014/7316, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (24.08.2023).

ciya, okula bırakılması gibi ailevi sebeplerle sapılmasıyla üçüncü bir yere giderken sigortalının kaza geçirmesi halleri düzenlenmiştir. Bu haliyle doğrusal güzergahtan sapma durumunda iş kazası halleri oldukça ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş ve bu düzenleme Türk hukukundan farklılık göstermektedir. Alman hukukundaki düzenlemenin Türk hukukundan temel farkı, 5510 sayılı Kanun sigortalının işe gidiş geliş esnasında geçirdiği tüm kazaları değil, sadece taşıt içinde iken geçirdiği kazaları kapsama alırken, Alman hukukundaki düzenlemede taşıt ibaresine yer vermediği için işe gidiş geliş güzergahı ve/veya Kanunun düzenlediği rotadan sapma hallerinde geçirdiği tüm kazalar kapsama alınmıştır.

1. Sigortalının Doğrudan İşe Gidiş Geliş Güzergahında Geçirdiği Kaza

Alman Sosyal Güvenlik Kanununda iş kazasını düzenleyen hükümde, sigortalının sigortalı faaliyetle bağlantılı olarak faaliyet yerine doğrudan gidiş geliş güzergahında kaza geçirmesi halinde iş kazası teşkil ettiğini belirtmektedir. Sigortalının yolda geçirdiği kaza, iş görme faaliyetle maddi olarak ilgili olması gerekeceğinden yolculuğun işe başlamak veya işten dönmek amacıyla yapılması hali burada dikkate alınmaktadır⁷⁴.

Nitekim hüküm kapsamında yer alan güzergâh, sigortalının evinin dış kapısından (veya “üçüncü” olarak adlandırılan başka bir yerin dış kapısından) başlamakta ve işin görüleceği yerin dış kapısında sona ermektedir. Buradaki güzergahta başlangıç noktası olan ‘*dış kapı*’, sadece ön kapı değil, örneğin, garaj kapısı, acil durumlarda pencere gibi herhangi bir kapı olabilecektir⁷⁵. Sigortalının işe gidiş geliş esnasında uğradığı kazanın niteliği önemli olmayıp

74 Aumann, s. 187. 5510 sayılı Kanunun yasalaşmadan önce Tasarıda yeri alan hüküm ise, bu halinden daha farklı düzenlenmişti. “*Sigortalıların, işe başlama ve işten ayrılma saatleri dikkate alınarak, mutad güzergâhında veya zorunlu haller nedeniyle mutad güzergâh dışında işe gidiş geliş sırasında...*” geçirilen kaza, iş kazası olarak kabul edilmekteydi. Tasarının bu haliyle Alman hukukundaki düzenlemeye daha yakın bir biçimde düzenlendiği söylenebilecektir.

75 Hromadka, Maschmann, § 9, Rn.15; Tobias Schlaeger, “Neuere BSG-Rechtsprechung zum Wegeunfall nach § 8 Abs. 2 SGB VII”, *DGUV Forum* 9/2021, s. 48. 5510 sayılı Kanun kabul edilmeden önceki taslakta Alman hukukundakine benzer bir düzenleme yapılmıştı. Hükme göre “*Sigortalıların, işe başlama ve işten ayrılma saatleri dikkate alınarak, mutad güzergâhında veya zorunlu nedenlerle mutad güzergahı dışında işe gidiş geliş sırasında meydana gelmesi*” iş kazası olarak kabul edilmekteydi. *Caniklioğlu*, bu hükmün sigortalının işiyle bağlantısının mutad konutu ile kurduğunu, iş nedeniyle geçen bu sürenin, sigortalının tamamen özel yaşamı içinde kalan süreden ayrılarak sosyal güvencenin kapsamını genişlettiğini belirtmiştir. Aynı şekilde, işçinin, işyerinden ayrıldıktan sonra, özel bir işini görmek amacıyla başka bir yere gitmesi hariç, özel hayatının sınırı olarak evi kabul edilmekte ve evine döndüğü ana kadar sosyal güvencenin kapsamına alınmaktadır. Bu bakımdan sigortalının hangi araçlarla işe gidip geldiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Sigortalı, işe yürüyerek gidip gelebileceği gibi, toplu taşıma araçları ya da özel aracı ile de gidebilir ve bu sırada meydana gelen tüm kazalar iş kazası sayılacaktır. *Caniklioğlu*, s. 58-59.

trafikte meydana gelen kazaların yanı sıra yolda yürürken çatıdan kiremit düşerek yaralanması örneğinde olduğu gibi genel tehlikelerin gerçekleşmesi de iş kazası kapsamında kabul edilmektedir⁷⁶. Bununla birlikte işverenin talimatıyla sigortalının montaj, kuryecilik faaliyetleri, teslimat işi yapması hallerinde sabit bir rota bulunmamasına rağmen iş görme borcunu ifa ederken kaza geçirmesi, yine düzenleme kapsamındadır⁷⁷. İş kazası açısından dış kapının başlangıç noktası olarak kabul edilmesinin bir sonucu, sigortalının evi içinde iş görme borcunu ifa etmesi halinde odadan başka bir odaya geçerken kaza geçirmesini kapsamamasıdır⁷⁸. Özellikle evde çalışanlar açısından iş kazasını bu yönüyle dışlamaktadır.

İşe gidiş geliş esnasında geçirilen kazanın iş kazası olabilmesi için, işçinin işe gidiş geliş rotasının direkt olması gerektiği Alman doktrininde ifade edilmekte; bununla birlikte bu güzergah işe giden veya işte gelen en kısa yol anlamına gelmemeli, biraz daha uzun, ancak daha uygun, daha hızlı veya daha güvenli bir güzergâh da bu kapsamda değerlendirilmektedir⁷⁹. Güzergahı seçme serbestisi sigortalıya aittir⁸⁰.

Kanunun düzenlemesinde doğrudan gidiş geliş güzergahında geçirilen kaza olarak ele alındığından bu doğrusal güzergahtan işçinin saptığı esnada geçirdiği kaza, iş kazası olarak kabul edilmeyecektir. Eyalet Mahkemesinin verdiği bir kararda sigortalı evi ile işi arasındaki 75 kilometrelik mesafeyi işe giderken olağan güzergah olarak kullanmışsa da köprü inşaatı çalışmaları nedeniyle güzergâhtaki trafik yoğunluğu olduğundan normalde bitmemesi gereken yakınının işten çıkarken azalması sebebiyle (menzil 70 kilometre) en yakın benzin istasyonuna gitmiş, yakıt aldıktan sonra kasaya doğru giderken sigortalının ayağı kaymış ve yaralanmıştır. Bunun üzerine Mahkeme, işçinin doğrusal güzergahından sapması ve yakıt tüketim durumu ve ikmali, sürüşe özgü faktörlerin öznel nitelikte olması sebebiyle bu kazanın sosyal sigorta kapsamında olmadığına karar vermiştir⁸¹.

Başka bir Eyalet Mahkemesi kararında ise sigortalı, evinden işyerine giderken kullandığı motosikletine yakıt ikmali yapmak üzere işyerine gidiş istikametinin sol tarafında benzin istasyonundan yakıt almış ve benzin istasyonundan çıkarken iş güzergahına dönmek üzere karşı şeride geçtiği esnada karşıdan

76 Schaub, s. 659.

77 Hromadka, Maschmann, § 9, Rn.15.

78 Aumann, s. 188.

79 Schlaeger, s. 49.

80 Schaub, s. 661.

81 Bundes Sozial Gericht, 30.01.2020 – B 2 U 9/18 R, https://www.bsg.bund.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2020/2020_01_30_B_02_U_09_18_R.html (23.09.2023).

gelen bir araç ile çarpışmış ve yaralanmıştır. Kurumun tazminat talebini reddetmesi üzerine çıkan uyuşmazlık, Eyalet Mahkemesinin önüne gelmiş ve Mahkeme, Alman iş kazası tanımının gerektirdiği kazanın, sigortalının mesleki faaliyeti ile nedensellik bağlantısı olup olmadığını değerlendirmiştir. Mahkeme işe gidip gelirken kaza sigortasının koruma kapsamının, en uygun rotadan sapsmaları veya trafik kurallarına aykırı “normal” davranışları da kapsadığını (örneğin, varsa, karşı şeridin de kullanılacağı dikkatsiz sollama); yakıt ikmal faaliyeti özel faaliyet olsa da sigortalının özel faaliyetini bitirip tekrardan iş güzergahına dönüş yaptığı esnada kazayı geçirdiğini ve kazanın sigortalının işi ile ilgili olarak meydana geldiğini kabul ederek iş kazası olduğu sonucuna varmıştır⁸². Bu kapsamda belirleyici olan, sigortalının objektif olarak değerlendirilecek eylemlerinin işine başlama veya işin bitiminden sonra özel alanına dönmeye yönelik olup olmadığıdır⁸³. Doktrinde örneğin, sigortalı kişi alışveriş yapmak için evine giderken yolunu kesmek zorunda kalmasında olduğu gibi sigortalının doğrusal işe gidiş geliş rotasından özel sebeplerle sapsması hali, rotası kesintiye uğraması sebebiyle iş kazası kapsamında kabul edilmeyeceği ifade edilmektedir⁸⁴.

Alman Eyalet Mahkemesinin evde home- ofis çalışanların geçirdiği kazalara yönelik yaptığı değerlendirmede evin odası ile sigortalının işini gördüğü oda arasını işe gidiş geliş güzergahı şeklinde ele aldığı ifade edilmelidir. Karara konu olan somut olayda, sabah saat 7.00 sularında, sigortalı özel odalarından çıkıp kahvesini almış ve sonrasında dördüncü kattan uzaktan çalışma yaptığı ofisinin bulunduğu üçüncü kata merdivenlerden inerken bir basamakta kaymış ve yaralanmıştır. Mahkeme, bu kazanın işe gidiş geliş güzergahında olduğunu, evde olmasının fark yaratmayacağını belirterek olayı iş kazası kabul etmiştir⁸⁵.

82 Bundes Sozial Gericht, 04.07.2013 - B 2 U 12/12 R, <https://openjur.de/u/652086.html> (25.09.2023).

83 Schaub, s. 661.

84 Schlaeger, s. 49; Schaub, s. 660. Nitekim Eyalet Mahkemesi, sigortalının işinden arabasıyla eve dönerken yolun üzerindeki kasap dükkanına uğraması ve kasaptan çıktıktan sonra aldığı malzemeleri yan koltuğa koyup sürücü mahaline geçmek üzere arabanın arkasından geçerken ayağı takılarak düşüp yaralandığı olayda her ne kadar içtihatla geliştirilen iki saat sınırı geçilmemiş olsa da sigortalının yaya olarak geçişinin özel faaliyet alanını terk etmediği bir zaman dilimi olduğunu, eve dönüş güzergahına geçişini sağlayamadığından mesleki faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini ve iş kazası olmadığını ifade etmiştir. Bundes Sozial Gericht, 31.08.2017 - B 2 U 11/16 R, <https://openjur.de/u/2208483.html> (25.09.2023).

85 Bundes Sozial Gericht, 08.12.2021- B 2 U 4/21 R, <https://openjur.de/u/2394590.html> (06.08.2023). Aynı yönde 27.11.2018- B 2 U 28/17 R, https://www.bsg.bund.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2018/2018_11_27_B_02_U_28_17_R.html (18.07.2023).

2. Aile Konutu Dışında Mutat Yerleşim Yeri ile İşe Gidiş Geliş Esnasında Geçirilen Kaza

Alman hukukunda işyeri ile ev arasındaki düzlemsel rotanın yanı sıra bazı durumlarda üçüncü bir yerden başlayan rotalarda geçirilen kazaları iş kazası olarak kabul etmektedir. Bu kapsamda sigortalının işe gidiş veya işten dönüş güzergahından farklı olarak Kanunda sayılan üçüncü yere yapılan veya üçüncü yerden yapılan gidiş gelişlerin normal işe gidiş geliş güzergahı ile orantılı olması gerekmektedir. Alman doktrin ve yargı kararlarında, sigortalının mutat yeri dışında üçüncü bir yerin hüküm kapsamında olabilmesi için ancak sigortalının orada iki saat veya daha uzun süre kalırsa (veya orada en az iki saat kalmayı planlıyorsa) gerçekleşebileceği ifade edilmektedir⁸⁶.

Doktrinde aile konutu ifadesinin Alman Medeni Kanun kapsamında bir aile ilişkisini gerektirmediği, bekar veya fiili bir ortak yaşam sürdürülmesi durumunda ortak yaşam içindeki kişilerin de ortak yaşadığı yerin aile konutu olarak kabul edilebileceği ifade edilmektedir⁸⁷. Buradaki ölçüt, önemli bir süre için sigortalının hayatının merkezini sürdürdüğü yer olmasıdır. Nitekim Eyalet Mahkemesinin verdiği karara konu olan olayda, mutat adresi ailesinin evi olan ve teslimat şoförü olarak çalışan davacı, işten çıktıktan sonra genellikle önce ailesinin evine gitmekte; sonrasında hafta içi düzenli olarak başka bir adreste yaşayan kız arkadaşının yanında kalarak ertesi gün oradan işyerine gitmekte ve böylece uzun bir süre boyunca iki yaşam alanını kullanmaktadır. İşyeri ile mutat adresi arasındaki yol iki kilometre, kız arkadaşının dairesine giden yol ise 44 kilometre uzunluğundadır. Kaza günü sigortalı, geceyi geçirdiği kız arkadaşının dairesinden işyerine giden doğrudan güzergahta kaza geçirmiş; yerel mahkeme sigortalının kız arkadaşının evinin daha uzak bir noktada olması sebebiyle olayı iş kazası olarak kabul edilmemiştir. Bunun üzerine Eyalet Mahkemesi, sigortalının üçüncü bir yerden işyerine geldiği hallerde bir kazaya uğraması durumunda, güzergahın uzunluğunun önemsiz olduğunu, mesafe sınırlaması olmadığını ifade etmiş ve sigortalının iş kazası geçirdiği kabul edilmiştir⁸⁸.

Yine bir diğer Eyalet mahkemesinin kararına konu olan olayda kendi evi ile işyerinin arasında 28 kilometre uzaklık bulunan sigortalı, işyerinden 123 kilometre uzaklıkta bulunan eski eşinin evine kişisel eşyalarını almaya gitmiş ve ertesi gün buradan işyerine gittiği esnada trafik kazası geçirmiş ve yaralan-

86 Schlaeger, s. 51.

87 Schaub, s. 660.

88 Bundes Sozial Gericht, 30.01.2020 B 2 U 2/18 R, <https://www.sozialgerichtsbarkeit.de/legacy/211750> (17.09.2023)

mıştır. Kurum başvuruyu, sigortalının olağan ikamet yerinden başka, üçüncü bir güzergâh olarak adlandırılan bir yerden işyerine yapılan yolculuğun, ancak doğrudan işe yapılan yolculukla makul bir ilişki içinde olması halinde sigortalı bir yolculuk olarak kabul edilebileceğini ifade ederek kazanın geçirildiği mahallin, işyerine olan uzaklığının sigortalının evinden dört katı fazla uzaklıkta olduğu ve bu haliyle orantısız uzak olduğunu belirterek talebi reddetmiştir. Yerel mahkeme bu kazayı, sigortalının işe gitme niyeti ile yola çıkmış olmasından bahisle iş kazası olarak kabul etmiştir. Temyiz üzerine Eyalet Mahkemesi, sigortalının kendi evi dışındaki sigortalı faaliyetine giden bir güzergahın, Kanunun anlamı ve amacına uygun olarak, bireysel vakanın tüm koşulları dikkate alındığında, olağan güzergahla makul bir ilişki içinde olmasının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir⁸⁹.

3. Sigortalının Çocuk Bakımı Amacıyla İşyeri Rotasından Saptığı Kazada Geçirdiği Kaza

1971 yılından bu yana, sigortalıların kendilerinin, eşlerinin veya partnerlerinin mesleki faaliyetleri nedeniyle, kendileriyle aynı evde yaşayan çocuklarını başkalarının bakımına emanet etmek amacıyla işe gitmek için doğrudan güzergahtan sapan bir güzergahta seyahat etmelerine ilişkin özel bir düzenleme bulunmaktadır. Alman kanunkoyucu, mesleki faaliyet nedeniyle çocukların başkalarının bakımına emanet edilmesi için gerekli olan rotadan sapılması esnasında sigortalının geçirdiği kazayı iş kazası olarak kabul etmiştir (§ 8 para. 2 no. 2 harf a SGB VII).

İlgili hükümde çocuk bakımı gerekçesiyle doğrusal güzergahtan ayrılması sebebiyle yolda geçirdiği kaza esas alınmıştır. Doktrinde kadınların çalışma hayatında teşvik edilmesi ve iş ve aile dengesinin sağlanması amacıyla bu yönde bir hüküm getirildiği ifade edilmektedir⁹⁰. Belirtilen hükmün lafzından bakım yerine yapılan yolculuğun her zaman işyerine veya işyerinden yapılan yolculuğun ulaşma güzergahı olarak yapılması gerektiği sonucu çıkmaktadır⁹¹. Hüküm kapsamında önemli olan husus, çocuk ile kazaya uğrayan sigortalının aynı evde yaşaması olup ebeveynlerin ikisinin çalışması şartı aranmamaktadır⁹². Eyalet Mahkemesinin kararına konu olan bir olayda satış müdürü olarak görev yapan sigortalı, müşteri ziyaretinden çıkmış ve aile konutuna dönmek üzere yola çıkmış ve haftanın iki günü müzik kursuna giden oğlunu kurstan alıp evine gö-

89 Bundes Sozial Gericht, 29.01.2019, B 2 U 5/18 R, https://www.bsg.bund.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2019/2019_01_29_B_02_U_05_18_R.html (11.09.2023).

90 Aumann, s. 193.

91 Aumann, s. 193.

92 Schaub, s. 663.

türmek üzere kurs binasına gitmiş; binanın merdivenlerine çıkarken düşmüş ve bacağını kırmıştır. Sigorta sağlayıcısı, bu olayın bir iş kazası olmadığından bahisle başvuruyu reddettiğinden sigortalı yerel mahkemeye başvurmuş, yerel mahkeme olayın iş kazası olduğuna karar vermiş, istinaf mahkemesi de davacının başvurusunu reddetmiştir. Bunun üzerine Eyalet Mahkemesi, sigortalının “mesleki faaliyeti nedeniyle” çocuğu başka bir kişinin bakımına emanet edip etmediğinin somut olayda tartışmalı olduğunu, düzenlemenin lafzı, anlamı ve amacının çocuğun sigortalının mesleki faaliyeti yürütebilmesi amacıyla başka bir kişinin bakımına emanet edilmesini gerektirdiğini; bu nedenle çocuğun bir hobisini sürdürmek için üçüncü bir şahsın bakımına verildiği durumların ilgili düzenlemenin kapsamında olmadığını ifade etmiştir⁹³.

Alman hukukunda hüküm kapsamında tartışılan hususlardan biri, evde çalışan sigortalıların çocuklarını üçüncü yere bırakmaları esnasında kazaya uğramaları halinde, iş kazası sayılıp sayılmayacağıdır. Böyle bir güzergahın ev içinde olduğu varsayılmayacağı, işe gidip gelirken meydana gelen kazalara karşı korumanın ancak kişinin dış kapıdan geçmesiyle başlayacağı ifade edilmektedir⁹⁴. Bu hükmün lafzı ve sistematik konumu sadece işe gidiş ve işten dönüş güzergahından sapan güzergahları korumaktadır. Eyalet Mahkemesi önüne gelen ve sağlık sigortası fonunun sigorta kurumuna sigortalının geçirdiği kazanın masraflarının ödenmesi için açılan davada, tele çalışan kızını anaokuluna bırakmış ve tele çalışmasını evde yapmak üzere dönüş yolunda bisikleti ile kaza geçirmiş ve yaralanmıştır. Eyalet mahkemesi, sigortalının evinden “sigortalı faaliyete” ya da tam tersi bir yolculuğa çıkmadığını vurgulayarak ilgili hükümde sigortalının özel ikameti ile işyerinin fiziksel olarak ayrı yerler olması halinde kapsamda olduğunu ifade etmiştir⁹⁵. Bununla birlikte işletmelerdeki konseylerin dijitalleşmeye uyumunun sağlanması amacıyla 18.06.2021 tarihinde Almanya’da yürürlüğe giren Kanun ile (*Betriebsrätmodernisierungsgesetz*) Sosyal Kanununun § 8 SGB VII-E’de değişiklik yaparak sigorta korumasının, ev-ofis veya tele (mobil) çalışanların geçirdiği kazalar kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren işyerinde kaza geçirmiş sigortalılar gibi olacağı kabul edilmiş; iş kazasında sigorta kapsamı evden çalışırken çocukların ev dışında bakım şeklini de düzenleyecek şekilde genişletilmiştir.

93 Bundes Sozial Gericht, 12.01.2010- B 2 U 35/08 R, <https://openjur.de/u/169615.html> (12.09.2023).

94 Aumann, s. 194.

95 Bundes Sozial Gericht, 30.01.2020, B 2 U 19/18 R, https://www.bsg.bund.de/SharedDocs/Verhandlungen/DE/2020/2020_01_30_B_02_U_19_18_R.html (12.03.2023).

4. Sigortalının Araç Paylaşımı Yapması Sebebiyle Rotadan Saptığı Esnada Geçirdiği Kazalar

Sigortalının işe gidiş geliş güzergahından sapması ve kaza geçirmesi durumunda Kanunun korumasına alınan bir diğer husus, sigortalının başka bir meslek sahibi veya sigortalıyla ortak aracı kullanması halidir (§ 8 2, 2 SGB VII). Burada esas itibarıyla sigortalının işyerine gidip gelirken diğer çalışan veya sigortalılarla birlikte araç kullanması nedeniyle ev ile işyeri arasındaki doğrusal yoldan sapması ve belirtilen güzergahta kazaya uğraması hali düzenlenmektedir.

Alman Sosyal Güvenlik Kanunu, araç paylaşımı halinde sigorta kapsamını, ortak sürüş nedeniyle rotanın uzamasına yol açan belirli sapmaları kapsayacak biçimde genişlemektedir. Yolculuk yapan kişilerin aynı işyerinde çalışma zorunluluğu bulunmadığı gibi, araç paylaşımının düzenli ve uzun süreli olup olmadığı düzenleme kapsamında önem taşımamaktadır⁹⁶.

Sonuç

İşçinin iş kazası geçirmesi, farklı hukuk dallarına göre farklı sonuçlar doğurmaktadır. İş kazasının önemli sonuçlarının olduğu sosyal güvenlik hukukunda ise sosyal risklerden olan iş kazası gerçekleştiğinde kazayı geçiren sigortalının iş görme borcu ifa edemediği dönemlerin çeşitli sosyal güvenlik yardımlarıyla telafi edilmesi amaçlanır. Bu nedenle 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu iş kazasına ilişkin geniş bir düzenleme getirmektedir. İş kazası, işi ile ilgili veya işverenin hakimiyeti altında iken sigortalının ruhen veya bedenen zarara uğraması olarak öğretide tanımlansa da Kanun bir tanım getirmekten ziyade hangi hallerde iş kazasının ortaya çıkacağını düzenlemektedir; hükümde sadece işçinin işyerinde geçirdiği kazalar değil işyeri dışında ve ancak işverenin otoritesi altında olduğu haller de iş kazası olarak kabul edilmektedir. Kanununun 13. maddesinde esas alınan ve iş kazası olarak kabul edilen hallerden biri, “*Sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında meydana gelen kazalar*”dır.

Sigortalının işverence sağlanan taşıtla işe gidiş geliş esnasında geçirdiği kazaların iş kazası kabul edilebilmesi için taşıtın işverence sağlanması ve kazanın işe gidiş- geliş esnasında olması gerekmektedir. 5510 sayılı Kanun, önceki Kanununun aradığı toplu taşıma koşulunu kaldırmış olup bireysel olarak sigortalıya araç sağlanmasını da hüküm kapsamına almış ve uygulama alanını genişletmesi sebebiyle olumlu bir değişiklik yapmıştır. Taşıtın mülkiyetinin işverene ait olması veya aracın kiralık olması, alt işverene verilen taşıma işlerinde si-

⁹⁶ Schaub, s. 664.

gortalının kaza geçirmesi arasında bir fark olmamakta, sigortalının geçirdiği kaza iş kazası olarak kabul edilmektedir. Hatta Yargıtay içtihatlarında bir adım daha ileri gidilerek işverence taşıt sağlanmıyor olsa bile sigortalıların işe gidip gelmek için toplu biçimde kullandıkları araçlarda geçirdikleri kazaları işverenin hakimiyetinde olması gerektiğini varsayarak iş kazası olduğuna hükmedilmektedir. Bu anlamda Yargıtay uygulamasının sigortalının daha lehine ve daha kapsayıcı olduğu söylenebilecektir. Bununla birlikte Kanun, taşıtla geçirilen kazaların iş kazası olduğunu kabul ettiğinden sigortalının yaya olarak geçirdiği kazalar, 13. maddenin düzenlediği diğer iş kazası hallerine girmiyorsa iş kazası olarak kabul edilmemektedir.

Alman hukukunda ise yolda geçirilen kazalar bakımından ikili bir ayırım yapılmış olup ilki sigortalının işe gidiş gelişte kullandığı güzergahta geçirdiği kazalar; bir diğeri ise belirli hallerde sigortalının işe gidiş geliş rotasından sapması ve burada bir kaza geçirmesidir. Sigortalının aile konutu dışında ebeveynlerinin veya hayat arkadaşının evi gibi mutlak meskenler ile işyeri arasında geçirdiği kazalar, sigortalının çocuk bakımı amacıyla çocuğunu bırakırken ya da alırken geçirdiği kazalar ve diğer kişilerle araç paylaşımı yaparak işe gidip gelmesi halleri de bu kapsamda iş ve ev dışında üçüncü güzergahlar olarak Alman Sosyal Güvenlik Kanununda düzenlenmiştir. Bu haliyle Alman hukukunda oldukça ayrıntılı bir iş kazası tanımı getirmekle birlikte Türk hukukundan farklı olarak bu güzergahlarda geçirilen kazaların, sigortalının işi ile bağlantılı olarak gerçekleşmesi aranmaktadır. Eyalet Mahkemesinin kararlarında belirtildiği gibi sigortalının kazayı geçirdiği esnada özel alanına ilişkin bir eylemde bulunup bulunmadığı iş kazası nitelendirmesinde ayrıca değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Türk hukukunda yolda geçen kazalara ilişkin düzenleme, Alman hukukundakine nazaran daha genel olması sebebiyle yargısal yoruma daha açıktır.

Sosyal güvenlik hukukunda daha kapsayıcı bir iş kazası düzenlemesinin yapılması, daha fazla sigortalının sosyal risklerle karşı karşıya geldiğinde sosyal güvenlik sisteminin koruyucu mekanizmasının işlemesine de hizmet etmektedir. Sigortalının evinden çıkıp işyerine geldiği ve yine işyerinden ayrıldıktan sonra, özel bir işini görmek amacıyla başka bir yere gitmesi hariç, evine döndüğü ana kadar sosyal güvencenin kapsamına alınması, Kanunun bu amacı ile bağdaşmaktadır. Bu bakımdan sigortalının hangi araçlarla işe gidip geldiğinin bir öneminin bulunmaması gerekir. Sigortalının, işe yürüyerek gidip gelmesi ile toplu taşıma araçları ya da özel aracı ile gitmesi ve bu süreçte meydana gelen kazalar açısından iş kazası nitelendirmesinde farklılık olmamalıdır. Şöyle ki, Kanunun lafzı dikkate alınırca işyerine kaldırımdan yürüyerek giden sigortalıya, işverenin sağladığı otomobille giden sigortalının çarpması ve ikisinin de

yaralanması durumunda kaza, yaya sigortalı için iŖ kazası olarak kabul edilmezken aracı kullanan sigortalı için iŖ kazası kabul edilecektir. Tüm bu nedenlerle 5510 sayılı Kanununun 13. maddesinde düzenlenen “*Sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında meydana gelen kazalar*” şeklindeki düzenlemenin “*Sigortalının işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında meydana gelen kazalar*” olarak değiştirilmesi, sosyal güvenlik hukukunun amacı ile daha bağdaŖacaktır.

KAYNAKLAR

- Akdeniz, Ayşe Ledün, “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”, *IÜHFM Prof. Dr. Berin Ergin’e Armağan*, Cilt 72, Sayı 2, 2014, s. 3-29.
- Akın, Levent, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat*, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.
- Aumann, Anne Marie, *Arbeitsunfall 4.0, Die Abgrenzung privater und beruflicher Risikosphären in der modernen Arbeitswelt*, Studien aus dem Max-Planck-Institut für Sozialrecht und Sozialpolitik, Band 72 Nomos 2018.
- Bostancı, Yalçın, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı”, *Kamu-İş Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 2005, s. 48-93.
- Caniklioğlu, Nurşen, “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri”, *Çalışma ve Toplum*, Cilt 8, Sayı 1, 2006, s. 50-92.
- Centel, Tankut, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Elling, Lisa, *Der Wegeunfall. Ein Versicherungsfall der gesetzlichen Unfallversicherung*, Studienarbeit, 2017.
- Ertürk, Şükran, “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, *Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2016*, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, Ankara, 2017, s. 745-1026.
- Fischinger, Philipp/Latzel, Clemens/Richardi, Reinhard, *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, Buch 2, Recht der Schuldverhältnisse, Otto Schmidt 2020. (Staudinger Kommentar)
- Fuchs, Maximilian; Preis, Ulrich, *Sozialversicherungsrecht*, Lehrbuch für Studium und Praxis, 2. Baskı, 2009.
- Güzel, Ali; Okur, Ali Rıza; Caniklioğlu, Nurşen, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Yenilenmiş 19. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Hromadka, Wolfgang; Maschmann, Frank, *Arbeitsrecht Band I*, Individualarbeitsrecht, 7. Baskı, Springer 2018.
- Junker, Abbo, *Grundkurs Arbeitsrecht*, 9. Yeniden Gözden Geçirilmiş Baskı, C.H.Beck 2010.
- Karaahmetoğlu, Atanur, “Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından İş Kazası Sayılan Haller”, *İş ve Hayat Dergisi*, Sayı 12, 2020, s. 67-88.
- Özyürür, Şerafettin/Kocakaya, Özgür, “5510 sayılı Kanun’un 21/1. Maddesi Uyarınca İş Kazası ve Meslek Hastalığında Kaçınılmazlık İlkesi”, *SİCİL İş Hukuku Dergisi*, Sayı 41, 2019, s. 62-87.
- Schaub, Günther, *Arbeitsrecht- Handbuch*, Systematische Darstellung und Nachschalagewerk für die Praxis, Verlag C.H. Beck 2019.
- Schlaeger, Tobias, “Neuere BSG-Rechtsprechung zum Wegeunfall nach § 8 Abs. 2 SGB VII”, *DGUV Forum 9/2021*.
- Sosyal Güvenlik Kurumu, *2016/21 Sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları*, Kısa Vadeli Sigorta Kolları Başkanlığı, Ankara, 2016.
- Sözer, Ali Nazım, İşçi, *Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, Güncellenmiş 6. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2023.
- Sümer, Haluk Hadi, “Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası Mı-

dır?” *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt 11, Sayı 4, 1997, s. 6-13.

- Sümer, Haluk Hadi, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Tuncay, Aziz Can, “Tüzel Kişi İşverenin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 145-146, 2016, s. 357-392.
- Tuncay, Can; Ekmekçi, Ömer, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 21. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- Yılmaz, Ashi, “Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası ve Anglosakson Hukuk İstemlerinden Birer Örnek ile Türk Hukuku Karşılaştırması”, *Sosyal Güvence Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, 2017, s. 107-127.
- Yılmaz, Halil, “Motorlu Araçlarla Meydana Gelen İş Kazaları”, *Prof. Dr. Turhan Esener’e Armağan, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, Cilt 15, Sayı 1 Ocak 2016, s. 529-552 (Motorlu Araçlar).